

Toekomstagenda vrije tijd en toerisme

Verslag Academische Werkplaats Gebiedsverhaal Veluwerandmeren

Datum: 29 november 2013

Gastregio: Gemeente Dronten

Locatie: Dolfinarium Harderwijk

Thema: : "Gebiedsverhaal Veluwerandmeren "

Aanwezig:

Nicole Huenders (provincie Zuid Holland), Wilfred Wolf (Vibes), Hans Westra (DLG), Ab van Luin (NLBW), Ellen Baas (Gemeente Dronten), Rob Donker (Rabobank Flevoland), Andreas Vlasman (Provincie Flevoland), Jolanda Vrolijk (Provincie Overijssel), Lennard Duijvestijn (Roggebotstaete), Guus Broos (Strategicon), Susan Wiltink (Gemeente Kampen), Kees Kooijman (Zeilschool Randmeren), Rinkje Tromp (Toerisme Flevoland), Rob Tax (gemeente Dronten), Gauke Zijlstra (Flevoboulevard), Jaap Ree (Provincie Flevoland), Ernst Rijdsdijk (Natuur- en recreatieschap Veluwerandmeren), Pierre Estourgie (Landal), Mark Onderdijk (VSO Makelaars), Gert-Jan de Jong (Arc2 Architecten), Rene Seijben (Parkstad Limburg), Hans Mommaas (Telos) Rob Daamen (wethouder Harderwijk), Dick van Hemmen (burgemeester Nunspeet), Paul Gach (wethouder Dronten), Hans Hillebrand (STIRR)

Inleiding

In deze academische werkplaats komt het **gebiedsverhaal van de Veluwerandmeren** aan bod met als centrale vraag: wat is het gebiedsverhaal van de Veluwerandmeren en hoe maak je dat productief. De bijeenkomst werd samen met de gemeente Dronten en NederlandBovenWater voorbereid. In de ochtend vertellen Rob Daamen en Gauke Zijlstra over de parels in het gebied (respectievelijk Waterfront Harderwijk en de Flevoboulevard) en vervolgens worden vanuit de centrale vraag, in drie groepjes, deze introducties verder aangescherpt . Het ochtendprogramma wordt door burgemeester Dick van Hemmen van de gemeente Nunspeet afgesloten.

In de middag wordt door Hans Mommaas dieper ingegaan op de vraag wat de essentie van een gebiedsverhaal is. Ter illustratie geeft René Seijben een presentatie waarin hij vertelt over de ervaringen van stadsregio Parkstad Limburg.

Op basis van deze informatie en eigen kennis en ervaring komen we uiteindelijk gezamenlijk tot een advies.

Er werden verschillende presentaties gegeven:

- **Inleidende presentatie** met achtergrondinformatie over de academische werkplaats en het programma van de dag door Hans Hillebrand van STIRR
- **Presentatie 'Meerwaarderecreatie in de praktijk'** door Ab van Luin van Nederland Boven Water
- **Presentatie 'Waterfront Harderwijk'** door Rob Daamen, projectwethouder Harderwijk
- **Presentatie 'Ondernemen in de grootste speeltuin van Nederland'** door Gauke Zijlstra, vereniging Flevoboulevard
- **Presentatie 'Regionale Beeldverhalen'** door Hans Mommaas, Telos
- **Presentatie 'Leisure Ontwikkeling Parkstad Limburg'** door René Seijben

De presentaties kunt u ook vinden op <http://www.recreatieenruimte.nl/bijeenkomsten-academische-werkplaats/>

In dit verslag staan de resultaten vermeld van de werksessies die deze dag plaatsvonden. Na de presentaties in de ochtend gaat de groep uiteen om in drie subgroepen goed inzicht te krijgen in de aanpak van het project. Door de verdiepingssessies kwamen interessante leerpunten naar boven, die vervolgens vertaald werden naar adviezen voor de regio .

Verdiepingssessie

Uitkomsten verdiepingssessie groep 1 (o.l.v. Ab van Luin)

Wat zijn de urgenties in het gebied?

- De huidige recreatieondernemers dreigen om te vallen. Nogal wat papa-mama bedrijven, veelal voortgekomen uit boerenondernemingen. Gemis aan investeringskracht en innovatief vermogen. Niet gewend om samen te werken.
- Bij omvallen recreatieondernemingen: verlies toeristisch product bij gemeenten, zoals gemeente Nunspeet. Aantrekkelijkheid en leefbaarheid nemen af.
- Overheden zouden het voortouw moeten nemen om bovenregionaal samen te werken. Er is evenwel geen noodzaak daartoe. De beschikbare IIVR-gelden voor de uitvoering van projecten dwingen ook niet daartoe.
- Huidige wet- en regelgeving, waarbij natuur tegenover recreatieterreinen komt te staan, helpen niet om nieuwe, kansrijke en verdienende ketens te maken.

Karakterisering gebied

- Er is geen WIJ, geen collectief eigenaarschap voor de noden en de ontwikkeling van het gebied. Lijkt meer op: Samen voor ons Eigen. De recent opgerichte Coöperatie Gastvrije Randmeren toont wel een soort eigenaarschap; scope is nu nog beperkt.
- Flevoland: nieuw landschap. Pioniercultuur (was, is die er nog steeds?). Dronten van het water af gebouwd. Programma Oostkant Dronten is wellicht een beweging naar *Dronten aan Zee*. Economische dragers: agro (traditioneel en biologisch, onderwijs), voedingsindustrie, verblijfstoerisme (forse inkomstenbron gemeente Dronten).
- Gelderland: oude land. Nunspeet met het gezicht naar de bossen en de rug naar het water. Hoge arbeidsethos. Eerder beheer dan ontwikkeling. Verlangens: Nunspeet aan Zee. Harderwijk, Elburg, Kampen: oude Hanzesteden. Economie: Harderwijk: dagrecreatie, Nunspeet: verblijfsrecreatie, metaalindustrie.

- Het is stil aan de overkant. Geen natuurlijke bondgenoten tussen gemeenten over het water (culturen met conflicterende waardesystemen). Dronten en Nunspeet zouden elkaar wat meer moeten opzoeken, vinden ze zelf, maar het gebeurt (nog) niet. De Veluwerandmeren vormen blijkbaar een scherpe grens tussen het oude en het nieuwe land met alleen een fietspont om te verbinden.

Uitkomsten verdiepingssessie groep 2 (o.l.v. Hans Mommaas)

De eerste vraag die de groep bij de kop pakte betrof de onderliggende urgentie voor een gebiedsoverstijgend beeldverhaal. Waar zit die precies in?

- Huidige potenties van het gebied blijven onderbenut.
- Er is sprake van stagnatie van het recreatieve product, mede (maar niet alleen) in verband met de crisis.
- Mede daardoor staat de beeldkwaliteit onder druk.
- Er is sprake van een dreigende erosie van kwaliteiten.
- Van teruglopende bestedingen en investeringen
- De trend van varen naar liggen wordt onvoldoende ondersteund door infrastructuur.
- De randmeren worden nu teveel ervaren als barrière.
- Er is een grotere schaal nodig omwille van schuifruimte tussen functies en omwille van ontwikkelruimte.
- Er is behoefte aan een betere differentiatie van kwaliteiten, binnen een overstijgend en integrerend gebiedsverhaal.
- De internationale marketing van het gebied heeft ook een grotere schaal nodig, dus thematisering grotere gebied van belang.

Men ziet de centrale ligging van de Randmeren (kruispunt van routes) als mogelijke kans

Het is wenselijk om bij de benoeming van PMC 's een differentiatie te maken tussen nationale en internationale positioneringen.

Bovendien is er het belang van economische cross-overs met aanpalende economiesectoren, omwille van het te mobiliseren investeringsvermogen, omwille van de gebiedspecifieke identiteit en de duurzame ontwikkeling en omwille van gewenste multiplier effecten.

Aandachtspunten/bouwelementen in verband met de vulling Gastvrije Randmeren:

- marktdifferentiatie (Randstad – Duitsland)
- ontwikkelruimte (tussen nieuwe en oude land)
- aansluiting met omliggende economische context (media, diensten, zorg, agro, scheepvaart)

Uitkomsten verdiepingssessie groep 3 (o.l.v. Hans Hillebrand)

Urgentie

- Je hebt complementariteit nodig, die krijg je alleen met een gebiedsverhaal.
- Je hebt uniciteit nodig, ook daarvoor is een gebiedsverhaal noodzakelijk.
- Gebied is nu te veel een doorvaarroute, zonder identiteit.
- Er wordt nu te veel energie verspild in het gebied, althans zo wordt het beleefd (Flevonice).
- Markt voor watersport en campings is krimpend, leidt dus tot problemen.

- Bezit boten neemt af.
- Lange vakanties nemen af, gaat in toekomst om korte vakanties.
- Beheer van cultureel erfgoed à la Schokland is een probleem.
- Hetzelfde geldt voor natuur.
- De bezuinigingen dwingen tot samenwerken.
- Onbenutte kansen: gebied met veel ruimte en ook nog vlak bij Amsterdam, met nog ongekende kwaliteit.
- Slecht imago: ver weg en saai.
- Op gebied van investeringen is er meer mogelijk dan nu gebeurt.

Ambitie

- 5% groei in aan gastvrijheid gerelateerde werkgelegenheid

Kansen

- Duitsland ligt vlakbij, net als de metropoolregio.
- Er komen ook al best veel Belgen, zouden er nog meer kunnen worden.
- Centrale ligging, met Amsterdam vlakbij.
- Grote diversiteit aan mogelijkheden voor recreëren
- Veluwemeer is een perfect snoekwater. Algemeen: regio heel geschikt voor sportvisserij.
- Verblijfsaccommodatie.
- Festivals (wel meer verbinden met regio).
- Batavia-stad (2 miljoen bezoekers, ook meer koppelen aan regio).
- Nieuw en oud.
- Water als verbinding.
- Open ruimte.
- Ruimte om te ondernemen en dingen te doen.

Adviessessie

Uitkomsten adviessessie groep 1:

Eigenheid gebied. Wat maakt Veluwerandmeren anders dan de Friese Meren?

- Centrale ligging in Nederland met grote variëteit aan mogelijkheden binnen handbereik. Dichtbij met gevoel van 'ver weg'.
- Uit en door de Zuiderzee. Oud en nieuwe land. Met een spannende watergrens tussen beide. Grens benadrukken. Water is de drager van het gebied. Oude Zuiderzee: zee-gevoel zijn we kwijt geraakt.
- Eindeloos water. Positief: uitgestrektheid, weids. Negatief: verzadiging markt.
- Randmeren zijn geen meren, zoals Friese Meren! Op de Friese Meren vaar je van niets naar nergens. Op de Randmeren kan je niet zeilen, eerder hoppen van het ene naar het andere knooppunt. Watersport is niet zeilen, maar hoppen. Framen als anders en onderscheidend dan een meer > **Zuiderzeevaart als ontwikkelend gebiedsverhaal** in plaats Randmeren.
- Interessante tegenstellingen tussen oud en nieuw land, tussen wijds en 'gesloten' (vestigingen, bossen), tussen nieuwe natuur en oude bossen. Randmeerbossen zijn overigens al wel volwassen bossen met de zeearend als attractor.

- Hanzesteden (Harderwijk, Elburg, Kampen) als cultureel erfgoed, doortrekken met Hanzesteden: Kampen, Zwolle, Hattem, Deventer, Zutphen, Doesburg.
- Zichtlijnen.
- Dijken, met referentie aan waterveiligheid en voormalige Zuiderzee.
- Eenheid in verscheidenheid. Water is de eenheid, diversiteit in aanbod is variëteit. Beide versterken, benadrukken, koesteren. Watergebruik is seizoensgebonden.

Thematische lijnen

- Zuiderzeevaart. N-Z-verbinding. Bovenal drie parallelle O-W-lijnen.
 - Hanzesteden als knooppunten met verbindingen naar de IJssel (behoudend, conservatief oude land).
 - Waterweg: hoppend van de ene naar de andere oever.
 - Flevoland: avontuur, actief, in beweging (pioniers, nieuwe land).
- Oud en nieuw.
- Economische dragers (verdienmogelijkheden): agro/food, biologische landbouw (Flevoland) Innovatie, denk aan v/h Flevohof (> Floriade?). Innovatief vermogen in agro- en foodsector, opleidingen. Nieuwe economische dragers in oude land komen niet onmiddellijk boven.
- Water als grens positioneren. Bij grenzen associatie van tegenhouden > kiezen voor knooppunten in Flevoland en Gelderland (met name oude Hanzesteden) om te hoppen.
- Evenementen (big business, verdienend vermogen in Flevoland).
- Duurzaamheid Flevoland (windmolens).
- Wildernisnatuur.
- Landgoederen.

Organisatie

- Er is een formele Coöperatie Gastvrije Randmeren met 16 gemeenten. Daar zit nu veel energie. Richt een informele 'derde ruimte' vanuit actieve leden van de coöperatie met de uitnodiging naar bezielde ondernemers en anderen. Haal hun toekomstagenda's en verhalen op.

Uitkomsten adviessessie groep 2:

Opgave voor Gastvrije Randmeren:

- Scherpere thematisering land/vaar routes (in relatie tot omliggende land).
- de situering van het gebied als overgangszone tussen zand en zeeklei in ruimer deltagebied.
- west-oost dynamiek: handelsroute, zuiderzeevaart, delta-achterland.
- noord-zuid dynamiek: nieuw-oud, zeeklei, techniek, polder, agro rijk versus zand, boomteelt, arm.
- doordenking 'randmeer' versus oude Zuiderzeeroute.
- belang modulair schakelen tussen kwaliteiten en functies (noord-zuid / oost-west).
- arrangementen /verhaallijnen voor (a) het oude land, (b) de meren/het water als eigenstandige kwaliteit, als route, als verbinder tussen oud en nieuw, (c) het nieuwe land.

Ingrediënten voor gebiedsverhaal:

- Randmeren is te generiek, te technisch, nietszeggend. Ga terug naar de oude zuiderzeerand, vanwege identiteit, herkenbaarheid, aansluiting bij bestaande gebiedskwaliteiten/erfgoed. Van 'meer' (wat het feitelijk niet is) naar route of vaart, om daarmee ook de oost-west en noord-zuid verbinding te benadrukken, bv als onderdeel bredere Hanzesteden route.

- Zuiderzee (cultuurhistorie) ingrediënten: het oude land, de zuiderzeeroute als vaarroute en verbinder, het nieuwe land.
- Belang ruimtelijke beleving: het water als de verbinder in een grenszone / landschap van contrasten / linker en rechter rivieroever.
- Referentie: rivieren als verbinders van oevers, in het buitengebied, maar ook in de stad, als verbinders van verschillende stadsdelen, van de oude en de nieuwe stad, met het water als onderdeel van de publieke ruimte van de stad, met op en langs de bruggen de knooppunten. Dus de Zuiderzeevaart meer als Donau dan als Vierwoudstedenmeer, de een daagt uit tot bewegen, tot mobiliteit, de ander tot stilstand.
- Belang knooppunten als 'pleisterplaats', rivierovergang, concentratiepunt, verbinder oud nieuw, hotspot, verbinder van contrasten. In het oude land liggen de steden nog een beetje bij de rivier, in het nieuwe land zijn ze gepland als dienstencentra voor het agrarische land. Beter om de bebouwing op de bruggenhoofden te oriënteren, als pleisterplaatsen tussen oud en nieuw.
- Culturele programmering in het gebied moet gemeenschappelijk worden opgepakt, om zo te komen tot een samenhangende differentiatie.
- Belang van inrichten van derde ruimte om dit tge verwezenlijken. Wie is daar probleemeigenaar van? Waarbij aanhaken? Bijvoorbeeld de Coöperatie Gastvrije Randmeren (ipv recreatieschap, is te sectoraal), dus uitbouwen van GR voorbij de huidige stakeholders?
- Nodig is gebiedsgericht programma (miv recreatie) miv gebiedsverhaal, verbinding met rivier, voorbij barrières van dijken en natuur, kanteling van sectoraal naar samenhangend gebiedsprogramma miv economische as, cultureel programma, infrastructuur, diensten.

Uitkomsten adviessessie groep 3:

Route Zuiderzeeland

- Doorvaarroute (eerder bij urgentie genoemd) is eigenlijk de te koesteren kwaliteit, door zijn lengte en belevingswaarde.
- De route moet dus eigenlijk het doel worden.
- Waarbij die route het oude en het nieuwe land laat zien.
- En de grootste belevingsdichtheid van Nederland ontsluit, zeg maar de "speeltuinen van Nederland".
- De 400 aanlegplaatsen op de circa 15 eilandjes moeten ook een rol spelen in het verhaal.
- Alsmede de zuiverheid van het water en de aanwezigheid van stranden (meest nabije kust).
- Ook het nog relatief onontdekte land is een belangrijk element in het verhaal.
- Leg ook een link met de landbouw. Bijvoorbeeld: de aardappelteelt is nu al een showcase voor Chinezen. Kan zoiets ook met de bollen in de Noordoostpolder? En met andere gewassen?

Aanpak

- Blijvend bijeenkomen om het verhaal verder te brengen.
- Lead zou wellicht kunnen liggen bij Coöperatie Gastvrije Randmeren, maar dan moeten daar wel ondernemers bij betrokken worden.
- Kun je blogs laten maken over het Zuiderzeeland op een bottom-up wijze?
- Je kunt ook denken aan de alliantiefabriek van Berenschot om (meer) mensen te mobiliseren.
- Denk er aan dat mensen soms formele haakjes nodig hebben om tijd vrij te maken voor dit soort projecten. Communiceer daarover en help elkaar.
- Zorg dat iedereen dadelijk in staat is het verhaal te vertellen en dat ook doet.

- Ga naast het verder brengen van het verhaal ook gewoon projecten realiseren (= investeren) die in lijn zijn met je eindbeeld.

Afronding

Er bestaat een actieve Coöperatie Gastvrije Randmeren, waarin 16 gemeenten verenigd zijn. De lead zou bij deze organisatie kunnen liggen maar er moeten dan wel ondernemers bij betrokken worden. Het is belangrijk om bijeen te blijven komen en te communiceren om het verhaal verder te brengen en daarnaast ook te investeren in het gebied oftewel projecten realiseren die in lijn zijn met het einddoel.

De volgende Academische Werkplaats vindt plaats op vrijdag 17 januari in Bergen op Zoom. De uitnodiging en het programma hiervoor ontvangt u binnenkort.